

PAPER DETAILS

TITLE: "DILBİLİM (TEORİK VE UYGULAMALI ALANLAR)" ADLI ESER ÜZERİNE

AUTHORS: GökseI SERT

PAGES: 75-79

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2346058>

Kitap Tanıtımı

“DİLBİLİM (TEORİK VE UYGULAMALI ALANLAR)” ADLI ESER ÜZERİNE

Göksel SERT*

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi 05.12.2020
Kabul Tarihi 12.12.2020
Yayın Tarihi 25.12.2020

Yazar Bilgisi

*Dr.

<https://orcid.org/0000-0002-8846-041X>

gokselert@gmail.com

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi,
Eskişehir / TÜRKİYE

Anahtar Kelimeler

Atıf Bilgisi

COVER

DİLBİLİM

Teorik ve Uygulamalı Alanlar

Editör

Prof. Dr. Erdoğan BOZ

Derlem Dilbilim

Prof. Dr. Bülent ÖZKAN

Edimbilim

Prof. Dr. Engin YILMAZ

Metin Dilbilim

Prof. Dr. Ahmet AKÇATAŞ

Toplum Dilbilim

Doç. Dr. Gülcan ÇOLAK

Anlam Bilim

Doç. Dr. Talat DİNAR

Ses Bilim

Dr. Gönül ERDEM NAS

Bilim Bilim

Dr. Duygu KAMACI GENCER

Sözdizimi

Dr. Bayram ÇETİNKAYA

Sözcük Bilim

Dr. Yasemin ÇÜRÜK

Sözlük Bilim

Dr. Ferdi BOZKURT

Terminoloji

Dr. Nilay GİRİŞEN

Dilbilim, Teorik ve Uygulamalı Alanlar, Erdoğan Boz, Kitap Tanıtımı

Sert, Göksel (2020). “Dilbilim (Teorik ve Uygulamalı Alanlar) Adlı Eser Üzerine”. *Uluslararası Disiplinler Arası Dil Araştırmaları (DADA) Dergisi*, Sayı: 2020/1, Aralık, s. 75-79.

Book Presentation

ON "LINGUISTICS (THEORETICAL AND APPLIED FIELDS)"

Göksel SERT*

Article info

Submitted 05.12.2020
Accepted 12.12.2020
Published 25.12.2020

Authors info

* Dr.

<https://orcid.org/0000-0002-8846-041X>

gokselert@gmail.com

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi,
Eskişehir / TÜRKİYE

Keywords

Cite this article as

ABSTRACT

DİLBİLİM

Teorik ve Uygulamalı Alanlar

Editör

Prof. Dr. Erdoğan BOZ

Derlem Dilbilim

Prof. Dr. Bülent ÖZKAN

Edimbilim

Prof. Dr. Engin YILMAZ

Metin Dilbilim

Prof. Dr. Ahmet AKÇATAŞ

Toplum Dilbilim

Doç. Dr. Gülcan ÇOLAK

Anlam Bilim

Doç. Dr. Talat DİNAR

Ses Bilim

Dr. Gönül ERDEM NAS

Biçimbilim

Dr. Duygu KAMACI GENCER

Sözdizimi

Dr. Bayram ÇETİNKAYA

Sözcük Bilim

Dr. Yasemin ÇÜRÜK

Sözlük Bilim

Dr. Ferdi BOZKURT

Terminoloji

Dr. Nilay GİRİŞEN

Linguistics, Theoretical and Applied Fields, Erdogan Boz,
Book Presentation

Sert, Göksel (2020). "On Linguistics (Theoretical and Applied Fields)". *International Journal of Interdisciplinary Language [JILS] Studies*, Number: 2020/1, December, p. 75-79.

Bülent Özkan, Engin Yılmaz, Ahmet Akçataş, Gülcan Çolak, Talat Dinar, Gönül Erdem Nas, Duygu Kamacı Gencer, Bayram Çetinkaya, Yasemin Çürük, Ferdi Bozkurt, Nilay Girişen (2020). *Dilbilim (Teorik ve Uygulamalı Alanlar)*. (Editör: Erdoğan Boz), Ankara: Gazi Kitabevi, 469 s., ISBN: 978-625-7727-35-8

Editörlüğünü Prof. Dr. Erdoğan Boz’un yaptığı ve Gazi Kitabevi tarafından 2020 yılının Kasım ayında ilk baskısı yapılan kitap, adından da anlaşıldığı üzere, dilbilimin temelinde yer alan on bir alanı kapsıyor.

Önsöz’de eserin editörü Boz, kitabın hedef kitlesini “... başta dil ve edebiyat bölümleri olmak üzere dilbilim ve diğer ilgili bölümlerin lisans ve lisansüstü öğrencileridir. Bununla birlikte bu alanlarda çalışan veya bu alanlara ilgi duyan akademisyenler ve diğer okurlardır.” (2020: v) şeklinde açıklıyor ve bu hedef kitle için gerekli olan dilbilim alanlarının kitabın bölümlerini oluşturduğunu belirtiyor. Bu bölümler şunlar: *derlem dilbilim, edimbilim, metin dilbilim, toplum dilbilim, anlambilim, sesbilim, biçimbilim, sözdizimi, sözcükbilim, sözlükbilim ve terminoloji*.

Daha önce farklı eserlerde, farklı hedef kitleler göz önüne alınarak işlenen bu konular, *Dilbilim (Teorik ve Uygulamalı Alanlar)* kitabında yukarıda belirttiğimiz hedef kitle doğrultusunda oluşturulmuş bir içeriğe sahip. Hazırlık aşaması bir yıl süren eser, içeriği açısından alışık olduğumuz genel dilbilim kitaplarından farklı özelliklere sahip. Örneğin kitabın bölümleri arasında dilbilim tarihçesi ve genel dilbilime giriş gibi klasik bölümler yer almıyor. Bu açıdan kitap, hedef kitlesine gerekli bilgiyi doğrudan aktarmakta.

Boz’un kitabın önsözünde değindiği bir diğer önemli konu ise alan içinde sıkça tartışılan terim kullanımlarıyla ilgili. Boz, “Editörlük aşamasında yazarların terim, tanım ve tasnif tercihlerine müdahale edilmemiştir.” (2020: vi) sözüyle yazarlara bu alanda bir özgürlük sağlandığını belirtiyor. Ayrıca her bölüm sonunda yer verilen “Türkçe-İngilizce Terim Dizini”, farklı terim kullanımları açısından oluşabilecek sıkıntıların önüne geçiyor.

Kitabın “Derlem Dilbilim” (2020: 3- 51) adlı ilk bölümü, Prof. Dr. Bülent Özkan tarafından yazılmıştır. Özkan derlem dilbilim alanını, aynı zamanda kendisinin Tübitak projesi olan “Kendi Kendine Derlem Platformu Oluşturma” bağlamında ele almıştır. Buna göre araştırmacı “Derlem Nedir?”, “KKDP’de Modüller ve Uygulamalar” ve “Sonuç” ana başlıklarıyla alanı teorik açıdan anlatırken platformdan örneklemeler ve görsellerle derlem dilbilimin uygulamalı yönüne değinmiştir.

Kitabın “Edim Bilimi” (2020: 55-88) adlı ikinci bölümü, Prof. Dr. Engin Yılmaz tarafından yazılmıştır. Yılmaz, “Giriş” kısmında geniş bir alanyazın taramasıyla birlikte edimbilimin tanımından, tarihçesinden ve diğer bilim dallarıyla ilişkisinden söz etmiştir. “Kavramsal Çerçeve” başlıklı kısımda alan ile ilgili kavramlar, geniş bilgiler eşliğinde okuyucuya sunulurken “Kuramsal Çerçeve” kısmında edimbilim kuramlarının ayrıntılı incelemelerine yer verilmiştir. “Son Söz” başlığı altında ise araştırmacı, edimbilim hakkındaki genel tespitlere yer vermiştir.

Üçüncü bölüm “Metin Dilbilim” (2020: 91-145), Prof. Dr. Ahmet Akçataş tarafından kaleme alınmıştır. Akçataş, giriş kısmında öncelikle *metin* ve *metin dilbilim* kavramlarını açıklamış ve ardından tarihsel bir bakış açısıyla metin çalışmaları ve Türkiye’de yapılmış metin dilbilim çalışmaları hakkında bilgiler vermiştir. Bu teorik bilgilerin ardından araştırmacı, metinleşme bağlantılarının ilkeleri üzerinde durmuş ve sırasıyla “Bağdaşıklık”, “Tutarlılık”, “Amaçlılık”, “Kabul Edilebilirlik”, “Durumsallık”, “Bilgisellik”, “Metinler Arasılık” başlıklarını geniş bir biçimde ele almıştır. Bölüm sonunda ise, metin dilbilim tekniğiyle incelenmiş bir metin örneğiyle metin dilbilimin uygulamalı yönüne yer vermiştir.

Dördüncü bölüm “Toplumdilbilimi” (2020: 149-206), Doç. Dr. Gülcan Çolak tarafından kaleme alınmıştır. Yazının başlangıç kısmını alanı tanıtan genel bilgilere ayıran araştırmacı; “Dil ve Kültür” başlığında bu iki önemli kavrama, “Dilin Değişkenliği” başlığı altında toplumsal etkilerle dilde yaşanan değişimlere, “Dil Türleri” başlığında ise bir dil topluluğu içindeki *dil varyantlarına* ve

dilbilimsel özelliklere dayalı *dil türlerine* değinmiştir. "Sosyolektler" başlıklı son kısımda ise, cinsiyet ve yaş gibi toplumsal değişkenlere göre oluşan dil kullanımları hakkındaki geniş bilgilere yer verilmiştir.

Beşinci bölüm "Anlambilim" (2020: 209-239), Doç. Dr. Talat Dinar tarafından kaleme alınmıştır. "Giriş" kısmında alanla ilgili genel bilgilere yer veren araştırmacı; "Anlambilim" başlığı altında "Anlambilim ve İnceleme Alanları", "Anlambilim Sınıflandırmaları" ve "Anlambilimin Tarihsel Gelişimi" konularına yer vermiştir. Yazının "Anlam" ana başlığına sahip diğer bölümünde ise "Anlamın Oluşumu Üzerine Görüşler" ile "Sözcük Anlamı ve Özellikleri" konuları geniş bir alanyazın taramasını içerecek şekilde okura aktarılmıştır.

Altıncı bölüm "Sesbilim" (2020: 243-275), Dr. Gönül Erdem Nas tarafından kaleme alınmıştır. "Giriş" kısmında sesbilimin beyindeki işlem sürecine değinen araştırmacı; ikinci kısımda "Sesbilgisi ve Sesbilim" farkını, ardından da "Ses Üretim Yolu"nu ele almıştır. Başlangıç sayılabilecek bu konuların ardından; "Ses", "IPA", "Sesbirim", "Yazıbirim", "Türkçedeki Sesler", "Ayırt Edici Özellik Kuramı", "Türkçede Ses Uyumları", "Seslerin Sınıflandırılması", "Hece" ve "WALS'e Göre Türkçenin Sesbilimsel Verileri" gibi konuların içinde yer aldığı geniş bir bağlamla bölümü noktalamıştır.

Yedinci bölüm "Biçimbilim" (2020: 279-308), Dr. Duygu Kamacı Gencer tarafından kaleme alınmıştır. "Kavram, Terim ve Tanım" kısmında çok yönlü bir bakış açısıyla alan hakkında genel bilgiler veren araştırmacı, "Biçimbilimsel Araştırmaların Amacı" ve "Biçimbilimin Tarihçesi" ile giriş bilgilerini sürdürmüştür. "Biçimbilimin Temel Kavramları"nın ve "Biçimbilimsel İlişkiler"in geniş başlıklar halinde sunulduğu yazıda "Biçimbilim ve Arakesitleri"; "Biçimbilim-Sözdizimi Arakesiti", "Biçimbilim-Sesbilim Arakesiti", "Biçimbilim-Anlambilim Arakesiti" ve "Biçimbilim-Edimbilim Arakesiti" ele alınmıştır. Bölüm, biçimbilim ile ilgili tespitlerin yer aldığı "Sonuç" ile noktalanmıştır.

Sekizinci bölüm "Sözdizimi" (2020: 311-368), Dr. Bayram Çetinkaya tarafından kaleme alınmıştır. Sözdizimi kavramı ve sözdizimi çalışmalarıyla ilgili tarihsel bir bakış açısını içine alan geniş bir başlangıç kısmıyla başlayan yazı, *Chomsky* ve *arkadaşlarının* kuramsal görüşleri doğrultusunda ilerlemiştir. Ardından "Sözcükler" başlığı altında sözcük türleri hakkında örneklerle zenginleştirilmiş bilgiler veren Çetinkaya, "Öbek Yapı" kısmında geniş bir alanyazın taramasıyla öbek yapı kavramına, öbek yapının anlam ilişkilerine ve yapısal özelliklerine, öbek türlerine yer vermiştir. Alanyazındaki farklı yaklaşımları göz önüne alan bir bakış açısıyla "Tümce" başlığı altında tümce tanımına, tümcenin anlamsal ve yapısal özelliklerine, tümcedeki sözdizimsel ilişkilere ve tümce türlerine değinmiştir.

Dokuzuncu bölüm "Sözcükbilim" (2020: 371-401), Dr. Yasemin Çürük tarafından kaleme alınmıştır. Yazıya "Sözcükbilim Nedir?" sorgulamasıyla başlayan yazar, alanyazındaki *sözcükbilim-sözlükbilim* arasındaki terim karmaşasını ele aldıktan sonra sözcükbilimini geniş bir bakış açısıyla işlemiş, ardından "Sözcük" başlığı altında sözcük kavramını sesbilgisel ve dilbilgisel açıdan ele almıştır. "Sözcükbilim ve Anlam" ise yazının hacim olarak en geniş kısmını oluşturmuştur. Çürük, sözcüksel anlam ilişkilerini alt başlıklar halinde incelerken *kaplam-içlem*, *üst anlamlılık-alt anlamlılık*, *metafor*, *çok anlamlılık*, *eş anlamlılık*, *zıt anlamlılık*, *anlam çözümlemeleri*, *atasözü*, *deyim*, *ikileme* ve *terim* gibi pek çok kavrama yer vermiştir. Yazı, "Sözcükbilim ve Biçimbilim", "Sözcükbilim ve Kökenbilim" ilişkilerine değinen son kısımla noktalanmıştır.

Onuncu bölüm "Sözlükbilim" (2020: 405-435), Dr. Ferdi Bozkurt tarafından kaleme alınmıştır. "Sözlükbilim Kavramlarına Genel Bir Bakış" başlıklı başlangıç bölümünde *sözlükbilim* ve *sözlük* terimleri, geniş bir alanyazın taraması eşliğinde açıklanmıştır. Bu girişin ardından araştırmacı, "Sözlükbilimin Türleri"ni önce *genel sözlükbilim* ve *uzmanlık sözlükbilimi* şeklinde ardından konu temelli bakış açısıyla *adli sözlükbilim*, *ağız sözlükbilimi* ve *ansiklopedik sözlükbilim* gibi on beş ayrı alt başlıkta incelemiştir. "Sözlükbilimin Çalışma Alanı"ni kuramsal ve uygulamalı açılardan ele alan

Bozkurt, “Sözlükbilimin Farklı Alanlarla İlişkisi” kısmında alanın *sözcükbilim*, *anlambilim* ve *derlem dilbilimle* ilişkisini işleyerek bölümü tamamlamıştır.

On birinci ve son bölüm “Terminoloji” (2020: 439-469), Dr. Nilay Girişen tarafından kaleme alınmıştır. Bölümün başlangıç kısmında terminolojinin “Tanımı ve Özellikleri”ne değinen araştırmacı, ardından tarihsel bir bakış açısıyla alanın “Başlangıcı”na; *Viyana*, *Prag* ve *Rus okulu* gibi “Kurucuları”na değinmiştir. “Nasıl Bir Disiplindir?”, “Diğer Disiplinlerle İlişkisi” ve “Önemi” başlıklarında terminoloji alanının kuramsal genel özelliklerine değinen Girişen, “Hangi Alanlarda Kullanılır?”, “Terminoloji Biliminin Temel Unsurları”, “Terminoloji Çalışmaları ile İlgili Bazı Uluslararası Kuruluşlar”, “Terminoloji Çalışmaları ile İlgili Türkiye’deki Bazı Kuruluşlar”, “Kullanıcıları” ve “Terminografi” başlıklarında alanın uygulama temelli yönünü geniş bir alanyazın taraması ve görseller eşliğinde ele almıştır.

Dilbilim gibi son derece geniş ve bir kitap hacmine sığdırılması oldukça güç bir alanı ele alan *Dilbilim (Teorik ve Uygulamalı Alanlar)* adlı eser, kitapta ele alınan alanlarla ilgili temel bilgi edinimini bir kitapta toplamıştır. Bu açıdan kitabın, hedef kitlede yer alan dil ve edebiyat ile dilbilim bölümlerinde eğitimini sürdüren lisans ve lisansüstü öğrencileri ile alan hakkında bilgi edinmek isteyen ilgililer açısından temel bir kaynak işlevi göreceğini umuyoruz.

Bununla birlikte, her bölümün sonunda yer alan terim listeleri, kaynakça ve “İleri Okuma Önerileri” alanla ilgisini geliştirmek isteyenler için bir kılavuz mahiyetinde. Ayrıca bu eseri yalnız öğrencilere hitap eden bir çalışma olarak görmek yanlış olacaktır. Akademik çalışma sürecinde çalışılan alan ile ilgili temel bilgileri ve kaynakları derli toplu bir şekilde bir araya getirmek çoğu kez hatırı sayılır bir emek ve zaman kaybını beraberinde getiriyor. *Dilbilim (Teorik ve Uygulamalı Alanlar)* kitabı, bu bakımdan da okur beklentisini büyük oranda karşılıyor ve akademik bir ihtiyaca cevap veriyor.